

Titel: Overvågning af hedehøg som ynglefugl			
Dokumenttype: Teknisk anvisning	TA. nr.: A116	Version: 1	Oprettet: 02.02.2012
Forfattere: Forfattere: Stefan Pihl, Johnny Kahlert, Thomas Eske Holm & Bjarne Søgaard Aarhus Universitet	Gyldig fra: 01.03.2012		
	Sider: 10		
	Sidst ændret:		
TA henvisninger			

0 Indhold

1 Indledning	2
2 Metode	2
2.1 Tid, sted og periode	2
2.2 Udstyr	3
2.3 Procedure	3
2.3.1 Stam- og kortdata	3
2.3.2 Observationer	3
3 Databehandling	5
4 Kvalitetssikring	5
4.1 Kvalitetssikring af data og datalevering	5
5 Referencer	6
6 Bilag	7
6.1 Feltskema	7
6.2 Lokaltetsskema for hedehøg	9
7 Oversigt over versionsændringer	10

1 Indledning

Formålet med denne tekniske anvisning (TA) er at angive en standardiseret og reproducerbar metode til at gennemføre overvågningen af ynglende hedehøg. Denne TA bygger overvejende på den tekniske anvisning til overvågning af ynglefugle under NOVANA i perioden 2004-2009 (Pihl & Kahlert 2004).

Hedehøg er fåtallig ynglefugl i Danmark, som overvejende findes i Sønderjylland. Arten er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1. Bevaringsstatus for hedehøg blev vurderet, ugunstig, ved en foreløbig vurdering af national bevaringsstatus for fuglearter i 2003 (Pihl m.fl. 2003).

2 Metode

Overvågning af hedehøg foretages af Naturstyrelsens (NST) enheder gennem kortlægning af ynglepar i potentielle yngsområder, Intensiv 1.

Intensiv 1 står for opsøgende overvågning af artens bestandsstørrelse (se afsnit 2.3.1). Overvågningen består af en basisovervågning og en udvidet overvågning.

Basisovervågning

Basisovervågning omfatter bestandsstørrelse og udbredelse.

Udvidet overvågning

Da national bevaringsstatus foreløbig er vurderet som ugunstig for hedehøg (Pihl m.fl. 2007), gennemføres udvidet overvågning. Overvågningsmetoden vil blive revurderet, hvis bevaringsstatus siden ændres til gunstig.

Ved besøg måles og vurderes nedenstående parametre som angivet i Kriterier for gunstig bevaringsstatus (Søgaard m.fl. 2005):

- menneskelig aktivitet
- redplacering

På feltskemaet til overvågning af hedehøg (bilag 6.1) er der fortrykte lister for menneskelig aktivitet og for placering af hedehøgereder.

2.1 Tid, sted og periode

Undersøelsesområdet omfatter NST-enhederne Aalborg, Vestjylland og Ribe såvel i som udenfor EF-fuglebeskyttelsesområder.

Overvågning af arten gennemføres ved en optælling af yngleaktive par i perioden 1. juni-15. juli. Dage med vedvarende regn, tåge og eller stærk blæst er uegnede til disse observationer.

Lokaliteterne, der undersøges for ynglende hedehøg, består af kendte ynglelokaliteter for arten siden 1980 samt potentielle lokaliteter. Potentielle yngleområder udgøres primært af marskområder med indslag af rørsump og store arealer med vedvarende græs. Reden placeres ofte i marker tidligere ynglede arten i træfattige hedemoser og klitter.

2.2 Udstyr

Ved optælling medbringes både håndkikkert (7-12 X forstørrelse) og teleskop (20-30 X forstørrelse). Derudover medbringes GPS-kort eller ortofoto til positionering af optællingspunkt, feltskema og skrivedskaber.

2.3 Procedure

2.3.1 Stam- og kortdata

Inden ynglesæsonen udarbejdes en oversigt over relevante lokaliteter. Oversigten udarbejdes på baggrund af den lokale viden i NST-enhederne suppleret i rimeligt omfang med viden om hedehøgens forekomst i Danmark, herunder offentliggjorte artikler, atlas kortlægning, DOFs projekt Sjældne og Truede Ynglefugle (DATSY) og DOFbasen, eller kontakter til lokale eller DOFs artscaretaker. Oversigten holdes løbende ajourført igennem ynglesæsonen og danner grundlag for næste års overvågning.

Lokalitetens stednavn, ansvarlig myndighed og dato registreres på feltskema (bilag 6.1). Deruden indtegnes området, hvor arten planlægges eftersøgt, på feltkort (landkort eller ortofoto). Feltkortet anvendes som hjælp ved planlægning af senere overvågninger af arten.

NST-enhederne modtager tre gange i løbet af året oversigter over frigivne yngleobservationer af hedehøg i deres enhed fra DOFbasen via Fagdatacenter for Biodiversitet (FDC-Bio) (ca. 1/6, ca. 15/7 og ca. 30/11). Frigivne angives at hjemmeligeholdte observationer nu er tilgængelige.

2.3.2 Observationer

Arten observeres lettest i den periode hvor parrene etableres og i ungetiden. De potentielle yngleområder gennemgås som udgangspunkt fra bil og observerede fugle indtegnes på kort.

Der anvendes faste observationspunkter i optællingsområderne. I områder med dårlige oversigtsforhold anvendes relativt flere observationspunkter med kortere indbyrdes afstand. Udvalgelsen af observationspunkter skal ske, således at så stor en del af optællingsområdet som muligt dækkes. Der skal tages hensyn til, at fuglene ikke forstyrres u hensigtsmæssigt meget ved anvendelse af observationspunkter. Visse områder må af topografiske

årsager, eller fordi der ikke findes farbare veje, overvåges ved en gennemgang til fods.

Ved hver registrering af hedehøg indlægges en egentlig observationsperiode på 15 min. for at afgøre, om der er tale om et par og hvorvidt fuglene er yngleaktive. Yngleforekomster opgives i sikre, sandsynlige og mulige ynglepar. Definitionerne på disse kategorier følger med enkelte tilføjelser Grell (1998).

Sikkert ynglefund:

- Tydelig afledningsadfærd hos gamle fugle
- Fund af frisk brugt rede fra samme år
- Gamle fugle, der bærer ekskrementsække i næbbet
- Gamle fugle med føde til ungerne/direkte ungefødding
- Gamle fugle, der flyver til og fra rede under omstændigheder, der tyder på, at reden er besat
- Øvrige omstændigheder, der tyder på, at en rede er besat (eks. hvepsevåge, der observeres i nærheden af rede, der er "pyntet" med friske bøgegrene)
- Rede med æg eller friske æggeskaller
- Rede med unger eller dununger af unger, hønsefugle, vadere etc.
- Ungeførende adulte fugle.

Sandsynligt ynglefund:

- Syngende han hørt i ynglesæsonen
- Fugle (eller par), der tilsyneladende hævder territorium
- Parringsadfærd
- Ængstelig kalden fra gamle fugle, der gør det sandsynligt, at der er rede eller unger i nærheden
- Redebyggende fugle (herunder fugle, der er i færd med at hugge redehul)
- Fugle, der samler redemateriale eller ses med redemateriale i næbbet.

Muligt ynglefund:

Fugle set i yngletiden i mulig ynglebiotop uden at noget tegn på ynglen i øvrigt er bemærket.

Observationspunkterne skal altid positioneres med UTM-kordinater (UTM32/Euref89). Positioneringen kan foretages direkte ved at anvende GPS under optælling eller indtegne positionen på et kort eller ortofoto. Hvis observationspunkter indtegnes på kort eller ortofoto positioneres punkterne efterfølgende ved hjælp af GIS.

En sikker eller anslået placering af rede indtegnes ligeledes på kort. Efterfølgende foretages der en vurdering af, hvor stor en andel af lokaliteten, der er overvåget. De dele af området, som menes at være overvåget, indtegnes på kort til digitalisering som polygon i Naturdatabasen.

3 Databehandling

Data fra feltskemaet (Bilag 6.1) overføres til indtastningsfladen for hede­høg på Danmarks Naturdata under Danmarks Miljøportal.

Her findes også nærmere oplysninger om indtastning og redigering af data samt dataflow under "Vejledninger" og "Brug af systemet".

Ved indtastning i databasen overføres det overvågede område fra feltkort til databasen. På kortet markeres observationspunkter og anslået position af reder. Eventuelt hemmeligholdte ynglepar (DOF) indtastes i 10 x 10 km² polygoner uden nærmere angivelse af lokalitet, men blot et område, som fx Nordsjælland.

Registreringer af hede­høg, som FDC-Bio måtte gøre under overvågnings- eller forskningsaktiviteter, vil være til rådighed for relevante myndigheder eller blive indtastet i Naturdata.

4 Kvalitetssikring

4.1 Kvalitetssikring af data og dataaflevering

I forbindelse med håndtering af naturdata er der defineret en kvalitetssikringsprocedure, der omfatter selve indtastnings- og redigeringsprocessen, men også det videre forløb i forbindelse med godkendelse af data på kommunalt, regionalt og fagdatacenterniveau understøttes af systemet. Se nærmere oplysninger herom på Danmarks Naturdata under "Vejledninger" og "Kvalitetssikrings-flow".

Der vil desuden blive udarbejdet en datateknisk anvisning for kvalitetssikring af terrestriske NOVANA-data i naturdatabasen. Nærværende TA vil blive opdateret med et link til den datatekniske anvisning, når denne foreligger.

5 Referencer

Grell, M.B. 1998. Fuglenes Danmark. – Gads Forlag. 825 s.

Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Madsen, J. & Bregnballe, T. (2003): Bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet 2003. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig rapport fra DMU, nr. 462. 130 s.

Pihl, S. & Kahlert, J. (2004): Teknisk anvisning for overvågning af ynglefugle. 2.0. Danmarks Miljøundersøgelser. - Teknisk anvisning fra DMU's Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur F1. 69 s.

Søgaard, B., Skov, F., Ejrnæs, R., Nielsen, K. E., Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Bregnballe, T., Madsen, J., Baatrup-Pedersen, M., Søndergaard, M., Lauridsen, T.L., Møller, P.F., Riis-Nielsen, T., Buttenschøn, K.M., Fredshavn, J., Aude, E. & Nygaard, B. 2005. Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. - Faglig rapport fra DMU, nr. 457, 2. udgave. 462 s.

6 Bilag

6.1 Feltskema

Bilag 6.1 se næste side

Udgået 1. april 2017

BILAG 6.1		HEDEHØG feltskema		NOVANA	
Version 1 gældende fra 01.03.2012					
Stamdata for ynglelokalitet					
Dato:			Hemmeligholdte par Ja: Nej:		
Ansvarlig myndighed:				Inventør:	
Kortdata					
Stednavn:					
Det undersøgte/overvågede område indtegnes på kort til senere registrering som polygon i Danmarks Naturdata					
Overvågningsdata					
Hvor stor del af egnede levesteder er dækket indenfor lokaliteten? Mindre end 50% ☐ 50-90% ☐ Mere end 90% ☐					
Antal ynglepar		Optællingspunkt		Bemærkninger	
Sikre	Sandsynl	Mulige	UTMx	UTMy	(f.eks. antal redefund, yngleurologiske fugle, unger mv.)
Redeplacering: Tagrør/sump ☐ Græs ☐ Brakmark ☐ Vinterafgrøde ☐ Vårafgrøde ☐ Anden biotop ☐					
Menneskelige aktiviteter (sæt kryds for aktiviteter): Helårsbeboelse, Fritidshuse, Anden beboelse, Færdsel til fods/cykel, Færdsel til hest, Færdsel med motorkraft, Færdsel med løs hund, Lufttrafik, Træfældning, Anden hugst, Tilplantning, Rørskær, Dyrkning af areal, Afgræsning med husdyr, Anden landbrugsmæssig anvendelse, Militær anvendelse, Jagt, Fiskeri fra kyst/land, Fiskeri på vandflade, Rusefiskeri, Bådsejlsads med motorkraft, bådsejlsads uden motorkraft, brætsejlsads, Anden sejlsads, Bortledning af vand, Tilledning af vand, Anden aktivitet					

6.2 Lokaltetsskema for hedehøg

Lokaltetsskemaet angiver i så præcise tal som muligt antallet af kendte lokaliteter for den pågældende art i Danmark (øverste række). Udgangspunkter er perioden 2004-2010, men ældre lokaliteter tilbage til 1980 kan være inddraget i skemaet. Endvidere angives afsat timetal for de enkelte enheder til overvågning af lokaliteter, herunder forarbejde, besøg og indtastning i Danmarks Naturdata.

Hedehøg

NST enheder	Aalborg	Vestjylland	Aarhus	Ribe	Odense	Storstrøm	Roskilde (Sjælland)	Roskilde (Bornholm)
Antal lokaliteter	3	2	0	45	0	0	0	0
Antal timer	12	8		160				

7 Oversigt over versionsændringer

Version	Dato	Emne:	Ændring:

Udgået 1. april 2017